

Biblicum

- tidskrift för biblisk tro och forskning

Nr 3 2000 Årg. 64

INNEHÅLL

Redaktionellt. Alvar Svenson	105
Predikan på 4:e söndagen efter Trettondedagen. Stefan Hedkvist	108
Kristet förvaltarekap – vår del i Guds plan. Egil Edvardsen	115
Bibeltolkning: Det rätta sättet – kap X. David Kuske	122
<i>Litteratur:</i>	
”Kampen för tron” (Fredrik Sidenvall). Alvar Svenson	131
”Reformationens huvudfrågor och arvet från Augustinus” (Torbjörn Johansson). Alvar Svenson	133
<i>Utblick över samtiden :</i>	
”Vad ska vi ha teologin till?”. Alvar Svenson	138
Biblicumkurser skapar entusiasm i Skandinavien och Balticum.	
John F Vogt	140
<i>Redovisning av gåvor</i>	144

BIBLICUM – tidskrift för biblisk tro och forskning

Ansvarig utgivare: Alvar Svenson.

Redaktionskommitté: Alvar Svenson, Carl Peterson och Egil Edvardsen.

Tidskriften utkommer under 2000 med 4 nummer.

Prenumerationspriset för 2000 är 125 svenska kronor (stud 75 kr).

Norska prenumeranter betalar norska kr 115 (stud 70 n kr).

Finska prenumeranter betalar finska mark 90 (stud 60 mark).

Postgiro Sverige 152335-6

Postgiro Norge 0806 1919067

Leonia Finland 800054-1094992

Tidskriftens expedition:

Carl Peterson, N Stationsgatan 29, S-287 72 Traryd.

E-mail: carl.peterson@rixitele.com

Redaktionens adress:

Alvar Svenson, Klasgatan 10, S-340 14 Lagan.

E-mail: alvar.svenson@swipnet.se

Glöm inte anmäla adressändring.

BIBLICUM

tidskrift för biblisk tro och forskning

3/2000

Redaktionellt

Kristen tro är vissheten om att Gud är mäktig att hålla vad han lovat. ”Han [Abraham] var övertygad om att vad Gud hade lovat, det var han också mäktig att hålla” (Rom 4:21).

Kristen tro skapas av Guds eget ord. ”Alltså kommer tron av predikan och predikan i kraft av Kristi ord” (Rom 10:17). Är inte dessa två sanningar en självklarhet för varje kristen? Jo, eftersom de är så klart framställda i den Heliga Skrift skulle de vara det. Men när man studerar den moderna teologins undervisning är det ingalunda absoluta sanningar. Där kan ”kristen tro” snart sagt vara vad som helst. Förklaringen till det är enkel, eftersom den Heliga Skrift har ersatts med andra auktoriteter.

Kristen tro skapas av Guds ord. Därför är det av största vikt att just detta Ord blir förkunnat utan inskränkning. De krafter som gör allt för att skapa misstro mot Guds ord är den kristna församlingens fiender och ska bemötas därefter. Vi måste med frimodighet träda upp och försvara det Ord som misstänkliggörs och förvanskas. Vi möter ofta frågan: varför är kristendomen på så kraftig tillbakagång? Det är knappast förvånande när till och med de som ska försvara den kristna tron och dess sanningar ger efter för trycket från otrons argument. Så har man till exempel istället för att på allvar ifrågasätta den historisk-kritiska metodens resultat, gett efter och låtit angreppen på bibelordet stå oemotsagda. Risker att bli betraktad som efterbliven och ovetenskaplig har bedömts så överhängande att minsta motståndets lag fått gälla. När själva trons grundvalar rivs upp och visar sig så svaga, ska man väl inte förvånas över att ingen vill lyssna till det budskapet. Låt oss komma ihåg Jesu hårda dom över dem som förför hans trogna (Matt 18:6-7). Det bästa vore om förföraren teg, men det gör han inte. Den falska religionen blir inte mindre farlig därför att den har kristna förtecken – tvärtom.

Vi i Stiftelsen Biblicum gläds över att den teologiska undervisningen nu kommit igång vid institutionen. Denna sommar har vi under fyra veckor haft intensivkurser med varierande antal studenter, vid några tillfällen upp till sexton stycken. Förutom vårt eget land var också Finland, Estland, Lettland, Norge och Tyskland representerade. Tanken är att det ska bli ytterligare en kurs till påsk och två kurser nästa sommar. Under vintern ges en distanskurs i nya testamentets grekiska. Dessutom ges veckoslutskurser i skilda ämnen under hösten (se särskilnadsannonser). Föreläsarna vid kurserna var prof Glen Thompson som undervisar vid Martin Luther College i New Ulm MN och prof John F. Brug från Lutheran Seminary, Mequon WI. Prof Thompsons första kurs behandlade just frågan om hermeneutik (tolkning) av texten. Vid denna kurs användes D. Kuskes bok *Biblical Interpretation* såsom kursbok. Den boken är känd av Biblicums läsare, eftersom den under en tid till vissa delar översatts och införts i tidskriften. Vår målsättning är att boken slutligen ska ges ut på svenska. Thompsons andra kurs behandlade Paulus' resor och missionsarbete med utgångspunkt i Apostlagärningarnas text. Prof J. Brugs kurser i ämnet dogmatik behandlade teologins natur, Guds egenskaper och treenigheten.

Det stora intresse dessa kurser tilldrog sig gör att vi känner det meningsfullt att fortsätta med denna typ av verksamhet och utbilda nya generationer i den bibliska läran. Vid två tillfällen inbjöds allmänheten till intressanta föredrag under dessa veckor. Prof Thompson talade om de utmaningar kyrkan står inför i det nya millenniet och prof Brug om arkeologin som en hjälp vid förståelsen av det bibliska budskapet. Han betonade också de begränsningar som finns hos arkeologin. Prof Brug har under ett års tid varit i Israel och arbetat med utgrävningar.

Vi ser det som en stor tillgång att vi nu har kunnat ge dessa kurser. Vår förhoppning är att de har skapat intresse till fortsatta studier i teologi. Vi inser att det endast är genom studium i de Heliga Skrifterna som läran kan bevaras och evangelium förkunnas till salighet för människor. Vår bön är att Gud ska låta sitt evangelium förkunnas för vår samtid, våra barn och ungdomar i en tid som präglas av gudlöshet och hedendom. Vi vill vara med i det arbetet och föra kampen för tron. Alltsedan Biblicums start har målsättningen varit att ge undervisning till dem ska vara lärare i församlingen. En undervisning som utgår från att Bibelns text ska vara avgörande utan förnufts omtolkningar.

Till vårt bibliotek har vi också gjort en del inköp av böcker och vi planerar att komplettera och utöka med en del värdefull teologisk litteratur. Målsättningen är att vi ska lägga upp hela biblioteket på dator för att

förenkla både sökning och komplettering. I lokalpressen har Biblicums bibliotek tilldragit sig en hel del intresse under våren och sommaren.

Vi hälsar läsaren välkommen till detta nummer av tidskriften och hoppas att innehållet ska ge undervisning som fördjupar förståelsen och tilltron till Bibeln.

Alvar Svenson

Predikan på 4:e sön efter Trettondedagen

Jesaja 43:1-7

¹ Men nu, så säger Herren, han som har skapat dig, Jakob, han som har danat dig, Israel: Frukta inte, ty jag har återlöst dig, jag har kallat dig vid namn, du är min. ² Om du än måste gå genom vatten, är jag med dig, eller genom strömmar, så skall de inte dränka dig. Om du än måste gå genom eld, skall du inte bli svedd, lågan skall inte bränna dig. ³ Ty jag är Herren, din Gud, Israels Helige, din Frälsare. Jag ger Egypten till lösepenning för dig, Nubien och Seba i ditt ställe. ⁴ Eftersom du är dyrbar i mina ögon, högt aktad och älskad av mig, ger jag människor i ditt ställe, folk i stället för ditt liv. ⁵ Frukta inte, ty jag är med dig. Jag skall låta dina barn komma från öster, och från väster skall jag samla dig. ⁶ Jag skall säga till länderna i norr: "Ge hit!" och till södern: "Håll dem inte tillbaka! För hit mina söner fjärran ifrån och mina döttrar från jordens ände, ⁷ var och en som är uppkallad efter mitt namn, och som jag har skapat till min ära, som jag har format och gjort."

Låt oss bedja!

Herre, lär oss idag om din stora kärlek till oss och tryggheten vi äger därför att du älskar oss och gjort oss till ditt folk. Amen.

Genom sin profet Jesaja har Gud gett oss denna profetia. Det innebär att den gavs omkring år 700 f. Kr. Profetian är en förutsägelse som har sin uppfyllelse på mer än en händelse i historien. Profetian gick i uppfyllelse när Gud gav makten över det babyloniska riket i den medisk-persiska kungen Kores hand år 538 f. Kr. Kores befallde att judarna, som var bortförda i fångenskap i Babylon, skulle återvända till Jerusalem och återuppbygga templet. Detta hade Gud förutsagt i detalj genom sin tjänare Jesaja nästan två hundra år tidigare. Gud visar att hans ord är sant och att han har suverän makt över allt som sker i historien genom att uppfylla sina profetior och löften. Kores son, Cambyses, som efterträdde honom erövrade Egypten och införlivade det under det medisk-per-

siska riket. Gud gav Darius, Cambyses efterträdare, ännu mer makt och han utvidgade riket ytterligare ända bort mot Grekland. Det är detta som Gud förutsäger när han genom profeten i vår text säger: *"Jag ger Egypten till lösepenning för dig, Nubien och Seba i ditt ställe. Eftersom du är dyrbar i mina ögon, högt aktad och älskad av mig, ger jag människor i ditt ställe, folk i stället för ditt liv"*. Darius tillät att bygget av templet i Jerusalem fortskred och under hans tid blev templet också färdigställt och invigt. Folken kring Israel blev besegrade av de medisk-persiska kungarna för att Israels folk skulle kunna återvända och bygga templet så som Gud förutsagt. Det är i den meningen det i vår profetia sägs att Egypten och andra folk ges som lösepenning för Israel.

Men profetian har också en annan uppfyllelse. Det är en tidlös profetia som gäller Guds folk på alla platser och i alla tider. Uppfyllelsen av den skall bli uppenbar för oss på den yttersta dagen då Gud slutligen skall församla sitt folk till sitt härlighetsrike och inte en enda av Guds älskade skall fattas. Även om detta ännu inte är uppenbart för oss så kan vi vara vissa om att det skall ske. Detta är en av de stora styrkorna i de profetior som har en dubbel uppfyllelse. I och med att vi ser att den ena delen av profetian går i uppfyllelse precis så som Gud förutsagt så kan vi vara vissa om att Gud också skall uppfylla den andra delen. Gud visar, genom att förutsäga vad som skall ske och låta det gå i uppfyllelse, att vi helt kan lita på allt vad Gud förutsäger och lovar. Han har makt att hålla sina löften.

Profetian riktar sig till det folk som Gud skapat och som han här kallar Jakob eller Israel. Vi förstår att Gud med detta syftar på alla människor som tror på Frälsaren. Gud gör detta klart när han säger att han gjort dem till sitt folk, återlöst dem och kallat dem vid namn. Det blir också klart för oss när han kallar Israel *"mina söner och döttrar"* och om sig själv säger: *"Jag är HERREN, din Gud, Israels Helige, din Frälsare."* Guds folk är detsamma i alla tider, från begynnelse, genom hela Gamla testamentets tid, genom hela Nya testamentets tid och fram till den yttersta dagen och sedan i evighet i himmelen. Guds folk utgörs av alla de människor som tror på Guds löften om Frälsaren. På Gamla testamentets tid utgjordes Guds folk av alla som trodde på Guds löften om Frälsaren oavsett vilket folk eller vilken nation de tillhörde. Även sedan Gud utvalt ett folk framför andra och ombetrott dem sitt ord och sina löften så var Jakob eller Israel ett folk som Gud skapat och som han samlat från öster och väster, norr och söder. Också vid Sinai togs främlingar upp i Guds förbund. Det blir tydligt i berättelserna om Elia och Elisa att Guds folk bestod av troende från både judarna och hedningarna. Guds folk på

jorden vid den tiden bestod av en rest från judarna, 7000 män som inte böjt knä för Baal och några hedningar som exempelvis Naaman från Syrien och änkan i Sarepta i Sidons land. Dessa troende judar och hedningar var en del av hela Guds folk som i vår text kallas Israel och Jakob, Guds söner och döttrar. I Nya testamentet är inte Guds folk något annat även om proportionerna mellan judar och hedningar verkar ha svängt. Israel är alla de som tror på Frälsaren både från judarna och hednafolken. I varje tid och på varje plats är de människor som tror på Frälsaren en del av Guds folk och de bär i både GT och NT samma namn. De kallas Guds folk, Israel, Jakob, Guds församling, de rättfärdigas församling eller de heligas församling eller en församling av heliga, Guds barn, Guds söner och döttrar osv. De är skapade av Gud och Gud ger sig själv dessa namn: *"Jag är HERREN, din Gud, Israels Helige, din Frälsare"*.

Det finns en del som säger att Gud instiftat lokalförsamlingen i Nya testamentet. Det kan ge intryck av att Gud i NT instiftat någon ny församling som inte funnits tidigare. Så är det inte. Guds församling, Guds kyrka eller Guds folk är från begynnelsen de troende och skall så förbli i evighet. Gud har vid sidan av detta folk inte instiftat något annat Guds folk. Inte instiftar han heller först i Nya testamentet Guds församling som redan existerat i över 4000 år. Luther skriver: "Gud vare lov ty ett barn på sju år vet numera vad kyrkan är: hon är nämligen de heliga troende och 'fåren som höra sin herdes röst" (Schmalkaldiska artiklarna).

När vi förstått att Jakob eller Israel är de människor som tror på Kristus kommer profetian i ett nytt ljus och blir full av tröst också för oss. Gud riktar sig i denna profetia direkt till alla som tror på Frälsaren Jesus Kristus oavsett i vilken tid de lever och på vilken plats de samlas. Gud vänder sig med denna profetia direkt till dem och säger: "FRUKTA INTE". Detta är vanligtvis inledningen på en gudomlig uppenbarelse om Frälsaren Jesus Kristus. Med dessa ord inledde ängeln, som uppenbarade sig för Maria, budskapet att Frälsaren skulle födas och med dessa ord inledde ängeln, som kom till herdarna, budskapet att Frälsaren blivit född. Så fort ni hör dessa ord "FRUKTA INTE" skall ni tänka på Frälsaren. Han har tagit bort all anledning till fruktan.

Här förkunnar Gud att vi inte skall vara rädda och förskräckta eftersom han återlöst oss, kallat oss vid namn och eftersom vi tillhör honom. Jesaja skriver: *"Men nu, så säger Herren, han som har skapat dig, Jakob, han som har danat dig, Israel: Frukta inte, ty jag har återlöst dig, jag har kallat dig vid namn, du är min."* Det är inte vi själva som med våra gärningar åstadkommit att vi tillhör Gud. Gud ensam har gjort oss

till sitt folk. Han har skapat sitt folk, han har återlöst oss, han har kallat oss vid namn, vi tillhör honom. På grund av vad Gud gjort för oss behöver vi inte vara rädda för Gud och hans straff. Han har själv utvalt oss, återlöst oss och gjort oss till sina kära barn.

Vi behöver inte heller frukta för något annat heller förskräckande det än verkar. Eftersom vi tillhör Gud kan vi vara trygga i alla faror. Herren säger: *"Om du än måste gå genom vatten, är jag med dig, eller genom strömmar, så skall de inte dränka dig. Om du än måste gå genom eld, skall du inte bli svedd, lågan skall inte bränna dig. Ty jag är Herren, din Gud, Israels Helige, din Frälsare"*. Vattenströmmarna som kan dränka och eldlågorna som kan bränna står här som symbol för allt farligt som vill skada Guds folk. Men inget skapat förmår skilja oss från Guds kärlek i vår Frälsare Jesus Kristus. Här säger Gud detsamma som han säger genom aposteln Paulus i Romarbrevet 8:31-39: *"Vad skall vi nu säga om detta? Är Gud för oss, vem kan då vara emot oss? Han som inte skonade sin egen Son utan utlämnade honom för oss alla, hur skulle han kunna annat än också skänka oss allt med honom? Vem kan anklaga Guds utvalda? Gud är den som frikänner. Vem är den som fördömer? Kristus Jesus är den som har dött, ja, än mer, den som har blivit uppväckt och som sitter på Guds högra sida och ber för oss. Vem kan skilja oss från Kristi kärlek? Nöd eller ångest, förföljelse eller hunger, nakenhet, fara eller svärd? Det står ju skrivet: För din skull dödas vi hela dagen, vi räknas som slaktfår.*

Men i allt detta vinner vi en överväldigande seger genom honom som har älskat oss. Ty jag är viss om att varken död eller liv, varken änglar eller furstar, varken något som nu är eller något som skall komma, varken makter, höjd eller djup eller något annat skapat skall kunna skilja oss från Guds kärlek i Kristus Jesus, vår Herre".

Den trygghet vi äger i Guds gemenskap därför att han älskar oss skall vi inte bedöma med förnuftet eller vad som kan ses med ögonen. När Kristus dog på korset kunde det blinda förnuftet uppfatta det som ondskans triumf, även om Kristus i sin död visade sin makt. Men genom tron vet vi att djävulens makt blev bruten och vår synd sonad. När Stefanus stenades och låg där blodig och död bland stenarna kunde det se ut som Guds folks fiender segrat. Men himmelen stod öppen för Stefanus och Johannes fick senare i två syner se martyrernas själar i himmelen. I den ena såg han dem direkt framför Guds härlighets tron under guldaltaret och i den andra såg han dem sittande på troner, regerande med Kristus. Aposteln Johannes fick också se alla de troende som genom faror, olyckor, sjukdom, svaghet och död fått sluta sina liv på jorden stående

iför Guds tron iklädda vita kläder, som är Kristi rättfärdighet. För förnuftet ser det ut som Guds fiender har makt att skada Guds folk och det ser ut som om döden till slut tar kål på varenda en av oss. Men genom tron är vi vissa om att inget kan skada oss som tror eller skilja oss från Guds kärlek i Kristus – inga fiender, inte ens döden.

Gud själv samlar sitt folk till sig. Gud säger genom profeten Jesaja:

*”Frukta inte, ty jag är med dig.
Jag skall låta dina barn komma från öster,
och från väster skall jag samla dig.
Jag skall säga till länderna i norr: ”Ge hit!”
och till södern: ”Håll dem inte tillbaka!
För hit mina söner fjärran ifrån
och mina döttrar från jordens ände,
var och en som är uppkallad efter mitt namn,
och som jag har skapat till min ära,
som jag har format och gjort.” (Jesaja 43:5-7)*

Den profetian gav tröst åt det gammaltestamentliga folket som blev bortfört i fångenskap och profetian gick i uppfyllelse när Kores befallde judarna att återvända till Jerusalem. Men profetian är också tidlös och går i uppfyllelse i alla tider när Gud själv samlar sitt folk här på jorden genom evangeliets predikan och profetian skall slutligen få sin uppfyllelse på den yttersta dagen när Kristus kommer tillbaka i makt och härlighet. *”Med starkt basunljud skall han sända ut sina änglar, och de skall samla hans utvalda från de fyra väderstrecken, från himlens ena ända till den andra”* (Matteus 24:31).

Vi som lever och tror på Kristus påskyndar den dagen genom att förkunna evangeliet. Det är Gud själv som samlar sitt folk men han gör det genom evangeliet som blir förkunnat av de troende. Guds folk, var och en som tror, är skapade och danade av Gud på det sättet att de bekänner och förkunnar hans evangelium. Så fort Adam och Eva fått höra löftet om Frälsaren började de tala om detta löfte med varandra. De måste ha talat om det en hel del, det förstår vi av Evas ord när Kain föddes. Genom detta evangelium som gick från mun till mun skapade Gud sitt folk. När de troende blev flera började de utan befallning tillsammans offentligt förkunna evangeliet som Herren gett dem. Vid den tid då Set fick sin son Enos började man offentligt åkalla Guds namn. Innehållet i predikan var Guds namn, dvs. allt Gud är, gjort och lovat – kort sagt, evangeliet om den utlovade Kristus. På detta sätt har evangeliet gått från

mun till mun och även offentligt predikats av de troende genom historien och så skall det fortsätta till den yttersta dagen. Guds folk är skapade av Gud till detta. Det heter: *"Men ni är ett utvalt släkte, ett konungsligt prästerskap, ett heligt folk, ett Guds eget folk, för att ni skall förkunna hans härliga gärningar, han som har kallat er från mörkret till sitt underbara ljus"* (1 Petrusbrevet 2:9). Utan befallning har de troende förkunnat evangeliet från begynnelsen både enskilt och offentligt eftersom Gud skapat sitt folk för att förkunna. Själva tron på Kristus ger impulsen att vittna om Frälsaren och därmed når evangeliet till andra människor, och evangeliet väcker tron och impulsen hos dessa att vittna om Frälsaren för ytterligare andra. Det hör till evangeliets natur att verka detta. Det heter ju: *"Men då vi har samma trons ande som i skriftordet: Jag tror, därför talar jag, så tror också vi, och därför talar vi"* (2 Korintierbrevet 4:13). Men eftersom vi på grund av den kvarvarande synden är tröga till detta påminner och motiverar oss Gud på många ställen att förkunna evangeliet både enskilt och offentligt. Jesus säger exempelvis: *"Gå ut i hela världen och predika evangelium för hela skapelsen."*

Det finns en del som hävdar att Gud i Nya testamentet genom sina apostlar instiftat predikoämbetet. Det kan ge intryck av att Gud i NT instiftat någon nytt predikoämbete som inte funnits tidigare. Så är det inte. Predikan av evangeliet, det som kallas Andens ämbete, försoningens ämbete eller evangelieförkunnelsens ämbete har funnits i Guds kyrka och bland Guds folk från den stund Gud gav våra första föräldrar löftet om Frälsaren och samma evangelium om frälsningen i Kristus förkunnas sedan av Guds folk, de troende, till tidens slut. Gud har vid sidan av denna evangelieförkunnelse inte instiftat något annat evangelieförkunnelsens ämbete. Inte instiftar Gud heller först i Nya testamentet evangelieförkunnelsens ämbete som redan existerat i kyrkan över 4000 år.

Det är genom att vittna om Kristus vi påskyndar Kristi dag. När alla som Gud utvalt har blivit samlade till hans folk kommer änden. När Gud slutligen samlar sitt folk till sitt härlighetsrike, där vi skall få åtnjuta en fullkomlig gemenskap med Gud, så skall inte en enda av de troende fattas. Guds folk är talrikt. Lika lite som vi kan räkna himmelens stjärnor kan vi räkna Guds folk. Ändå har han uppkallat var och en efter sitt namn och bevarar oss var och en så att inte en enda av de som tillhör honom går förlorad. Herren säger:

*"För hit mina söner fjärran ifrån
och mina döttrar från jordens ände,*

*var och en som är uppkallad efter mitt namn,
och som jag har skapat till min ära,
som jag har format och gjort.”*

Låt oss bedja!

HERRE, du har återlöst oss och gjort oss till ditt folk. Vi tackar dig för tryggheten som din kärlek till oss ger. Gör oss ivriga att förkunna evangeliet om din frälsning för alla folk fram till den dag då du skall befalla din makts änglar att samla var och en av ditt folk från öster och väster, norr och söder, ja, från jordens ände till ditt härlighetsrike. Amen.

Stefan Hedkvist

Kristet förvaltarskap – vår del i Guds plan

Vad är förvaltarskap?

En förvaltare kallas på grekiska en *oikonomos*. Det är samma ord som vi har i ordet ”ekonom”. Ofta var förvaltaren en slags ledar-slav som hade uppsyn över hushållningen, ja, det kunde t o m ske att han fick bestämma över allt vad hans herre ägde, hela egendomen. Förvaltaren var själv en av slavarne eller tjänarna. I Luk 12:42-43 kallas förvaltaren för ”tjänare” (grek. *doulos*).

I flera av sina liknelser talar Jesus om förvaltare och förvaltarskap. Det gäller liknelsen om den obarmhärtige medtjänaren (Matt 18), liknelsen om talenterne (Matt 25), liknelsen om den trogne och kloke förvaltaren (Luk 12), liknelsen om den oärlige förvaltaren (Luk 16) och liknelsen om punden (Luk 19).

Om vi studerar dessa liknelser, får vi en klar bild av vad en förvaltare är och vad förvaltarskap är. Vi kan säga att förvaltarskap i Jesu liknelser innehåller tre huvudelement: Herre, förvaltare/tjänare och egendom. Även om liknelserna skiljer sig från varandra på en rad punkter, är likväl huvudtemat klart: Herren överlåter sin egendom till förvaltarna/tjänarna för att de ska förvalta hans egendom. De ska inte äga den, endast förvalta den. Herren behåller hela tiden äganderätten.

I flera av liknelserna flyttar herren utomlands. Medan han är bortrest, ska förvaltarna vara hans representanter. De ska inte representera sig själv, utan sin herre, han som överlåtit sin egendom till dem för att de ska förvalta den.

Under tiden herren är borta ska förvaltaren utföra sitt uppdrag på det sättet att egendomen inte förloras i värde. Egendomen får inte ligga obrukad, den ska brukas. Själva förvaltarskapet innebär inte bara en passiv översyn av egendomen, utan också ett rätt bruk av den. Detta bruk innebär *frihet, trohet* och *ansvar*.

Särskilt i liknelsen om talenterne och punden ser vi att förvaltaren inte får några speciella instruktioner om sättet att förvalta tillgångarna. Det

finns flera olika möjligheter. I nya och oväntade situationer kan förvaltaren företa självständiga dispositioner. Vad han hela tiden ska vara uppmärksam på är, att egendomen inte minskar eller helt förlorar sitt värde. Huvudsaken är att talenterna används med trohet och att förvaltaren handlar kokt i sitt förvaltarskap. Den kritiska punkten i alla liknelserna är att förvaltarna till sist står ansvariga. När herren återkommer från sin resa, ska de avlägga räkenskap för sin förvaltning.

Förvaltarskap är i grund och botten ett förtroende. Det är ett förtroende som ges av en som har högre auktoritet. Det är ett förtroende som gäller en egendom som har ett värde och ger förvaltaren en viss grad av frihet i sitt bruk av egendomen. Men förtroendet innebär också ansvar. Förvaltaren står ansvarig inför ägaren.

Vi ska nu använda denna beskrivning av vad förvaltarskap generellt innebär, och överföra det direkt på människolivet:

Ägaren – vem är det? Ja, det är ju ganska klart. Psalmisten säger: ”Jorden är Herrens och allt vad därpå är, jordens krets och de som bor på den” (Ps 24:1).

Vad han äger: Skriften gör det åter helt klart. Gud äger allt. ”Landet är mitt” (3 Mos 25:23), ”alla skogens djur är mina” (Ps 50:10), ”mitt är silvret, och mitt är guld” (Hagg 2:9), ”Se, alla själar är mina, faderns själ såväl som sonens är min” (Hes 18:4), ”hela jorden är min” (2 Mos 19:5), ”Jorden är Herrens och allt vad därpå är, jordens krets och de som bor på den” (Ps 24:1).

Vad han ger: Vi kan citera Martin Luthers förklaring till den första trosartikeln i trygg förvisning att Luther har Skriften på sin sida: ”Jag tror att Gud har skapat mig och alla varelser, att han gett mig kropp och själ, ögon, öron och alla lemmar, förnuft och alla sinnen... Dessutom försörjer han mig varje dag rikligt med mat och kläder, hus och hem och allt vad jag behöver till mitt livsuppehälle. Han beskyddar mig för allt farligt och bevarar mig för allt ont.”

Men Gud ger inte endast allt detta i överflöd. Han ger oss också något som går långt utöver vår förmåga att fatta: Han ger sin egen Son. ”Så älskade Gud världen att han gav den sin ende son...”

Vem han ger till: Psalmisten säger: ”Herren är god mot alla och förbarmar sig över alla sina verk” (Ps 145:9). ”Allas ögon väntar efter dig, och du ger dem deras mat i rätt tid” (Ps 145:15). Och Jesus sa: ”Ty han låter sin sol gå upp över onda och goda och låter det regna över rättfärdiga och orättfärdiga” (Matt 5:45). Svaret är alltså klart: Gud ger till alla människor.

Låt oss då sammanfatta: Eftersom Gud är ägare av allt han ger, är det

tal om ett förvaltarskap. Alla som får av Gud är förvaltare. Eftersom *alla* får, är också *alla* förvaltare.

Detta är alltså ett ofrånkomligt faktum: Från och med att människan får den allra första gåvan av Gud – själva livet – är den människan en förvaltare. Människan har fått frihet att bruka allt det som hon fått sig anförtrott, men är också ansvarig inför Gud för hur hon brukar det hon mottagit.

Förvaltarskap är därför inte något som vi kan välja. Alla är förvaltare, antingen vi vill det eller inte. Den enda skillnaden består i om man är en god eller dålig förvaltare. För klarhetens skull ska vi slå fast att vi inte behöver vara kristna för att vara förvaltare, men vi behöver vara kristna för att vara goda förvaltare. Därmed kan vi gå över till att tala om det som är vårt egentliga ämne, nämligen:

Vad är kristet förvaltarskap?

Eftersom vi redan sagt att *alla* människor är förvaltare, kunde det självfallet vara enkelt att besvara frågan med att alla troende är kristna förvaltare, och det de gör med det Gud har gett dem, är kristet förvaltarskap. Det är också ett riktigt svar. Men det finns ännu en del att säga om vad kristet förvaltarskap är

De kristna kallas i Bibeln för ”tjänare” eller ”slavar” (grek *douloi*). Vi är inte lejda, utan vi är tjänare som tillhör Herren. Han äger oss, därför att han har köpt oss. Han har betalat med sin egen Sons blod. Petrus skriver: ”Ni vet ju att det inte är med förgängliga ting, med silver eller guld, som ni blev friköpta från det meningslösa liv ni ärvt från era fäder, utan med Kristi dyrbara blod, som blodet av ett lamm utan fel och lyte” (1 Petr 1:18-19).

Herren har köpt oss. Betalningen är Kristi blod. Därmed tillhör vi honom. Det är detta Luther uttrycker i förklaringen till andra trosartikeln när han säger att ”Jesus Kristus... har återlöst, förvärvat och vunnit mig, förlorade och fördömda människa, ifrån alla synder, ifrån dödens och djävulens våld, inte med guld eller silver utan med sitt heliga och dyra blod och sin oskyldiga pina och död, för att jag skall tillhöra honom, leva under honom i hans rike och tjäna honom i evig rättfärdighet, oskuld och salighet.”

I 1 Kor 6:19-20 drar Paulus den enda naturliga slutsatsen av detta att vi är friköpta. Han säger: ”Eller vet ni inte att er kropp är ett tempel åt den helige Ande, som bor i er och som ni har fått av Gud, och att *ni inte tillhör er själva*? Ni har blivit köpta och priset är betalt.” Och Petrus

kallar de kristna ett utvalt släkte ”Men ni är ett utvalt släkte... ett heligt folk, *ett Guds eget folk*” (1 Petr 2:9).

Vi tillhör alltså vår Herre Jesus Kristus, för han har betalat ett så högt pris för oss. Till och med våra egna kroppar är inte våra egna. Både kropp och själ tillhör vår Frälsare och Herre. Han kan ställa krav på allt det vi är, både kropp och själ.

Men om han har krav på allt det vi är, betyder det att han har krav på hela vårt liv. Det är många som har en tendens att dela in sitt liv i två delar, en som tillhör Herren och en del som är förbehållit dem själva. Men vårt liv tillhör Herren. Ingen del av livet, ingen dag, ja inte ens en sekund av vårt liv, är vårt. Hela livet är hans. Han har inte uppgivit sin äganderätt av någon del av det han gett oss, inte heller våra liv. ”Allt tillhör Herren” hela vår tid, alla våra dagar, allt det vi har, hela livet.

Herren är vår herre, inte vi själva, inte vår gamla natur. ”Jag är korsfäst med Kristus” skriver Paulus till galaterna. ”jag lever inte längre för mig själv, men Kristus lever i mig” (Gal 2:20). Inte heller andra människor är vår herre. Paulus skriver i 1 Kor 7:23: ”Ni har blivit köpta och priset är betalt. Var inte slavar under människor.”

Vad innebär då detta? Det innebär att ”det liv jag nu lever här på jorden, det lever jag i tron på Guds Son som älskat mig och utgivit sig själv för mig” (Gal 2:20). Genom tron på Jesus har vi fått nytt liv. Detta nya liv består i att vi inte längre är slavar under synden (Rom 6:6), utan under rättfärdigheten. Paulus skriver i Rom 6:17-19: ”...Ni var syndens slavar men har nu av hjärtat blivit lydiga mot den lära som ni blivit överlämnade åt. Nu är ni slavar under rättfärdigheten, sedan ni har befriats från synden...Ty liksom ni förr ställde era lemmar i orenhetens och laglöshetens slavtjänst, till ett laglöst liv, så skall ni nu ställa era lemmar i rättfärdighetens slavtjänst, till helgelse.” *Ett nytt liv* – det är vad vi troende har fått av Gud. Det är det vi ska förvalta. Vi ska förvalta det på ett sådant sätt att vi inte längre ställer våra lemmar till syndens tjänst utan till tjänst för det som är rätt, till tjänst åt Gud.

Utrustad med gåvor

Tidigare talade vi om att en förvaltare har fått en egendom att förvalta. Vilken egendom har Gud gett åt oss att förvalta? Vi har redan sagt att det är hela vårt liv. Låt oss ändå se något mer på vad Gud gett oss att förvalta.

I 1 Petr 4:10 läser vi: ”Tjäna varandra, var och en med den nådegåva han har fått, som goda förvaltare av Guds mångfaldiga nåd.” Här får vi veta att vi ska förvalta Guds mångfaldiga nåd. Vad menar aposteln med

det? Han menar all den kraft och alla de gåvor Gud har gett de troende. Han säger att den är mångfaldig.

Ja, endast den tanklöse och otacksamme kan undgå att se hur mångfaldig Guds nåd mot oss har varit och är. Först har vi hela listan av gåvor som Skaparen har gett oss människor: ”Kropp och själ, ögon, öron och alla lemmar osv...” Därefter kommer alla de speciella personliga egenskaper som du och jag har fått av Gud, alla de speciella tillgångar och anlag vi har och som skiljer från person till person. En har fått ett skarpt intellekt, en annan har fått skicklighet i handlag, en tredje har kreativitet och skaparförmåga, en fjärde eftertänksamhet och förmåga att reflektera. Någon är utåtriktad, en annan inåtvänd. Så kan vi fortsätta räkna upp personliga egenskaper som Gud har gett oss i stor mångfald.

Andra förmågor och gåvor kan utvecklas och inläras genom träning och undervisning – såsom gåvor till att vara läkare, sjukvårdare, snickare, mekaniker, forskare, förrättningsman etc.

Tilläggs kan alla de gåvor som i Skriften kallas för andliga gåvor – dvs alla de gåvor som den Helige Ande delar ut till de troende och som han ger ”efter sin vilja... åt var och en” (1 Kor 12:11). På samma sätt som kroppen består av många lemmar, består också kyrkan, Kristi kropp, av många lemmar. Var för sig har dessa lemmar fått olika nådegåvor. Det är gåvor som har med undervisning och förkunnelse av Guds Ord att göra och det är gåvor för praktiska tjänster i församlingen. ”Allt verkar en och samme Ande” (1 Kor 12:11).

En otrolig mångfald av gåvor! Allt detta har vi fått av Gud! Hur sant är det inte som Paulus säger i 1 Kor 4:7: ”Vad äger du, som du inte har fått?” Ja, vad har jag som jag inte har fått? Vad har du som du inte har fått? Ingenting! Allt det vi är och har, har vi fått! Och allt ska vi förvalta som goda förvaltare av Guds mångfaldiga nåd.

Hela den mångfald av gåvor vi fått kan delas in i tre grupper: Tid, begåvning och ägodelar (engelska tre T: *time, talent and treasure*). Tid är en Guds gåva. Varje människa har fått en viss utmätt tid av Gud att förvalta. Begåvning täcker in ett brett spektrum av medfödda, inlärd, generella och speciella förmågor och anlag som var och en av oss har. Också vår begåvning ska förvaltas. Ägodelar täcker in allt det en människa livet igenom har fått av materiella ting, hus, bil, pengar osv. Allt sådant som vi brukar säga att vi ”äger”, är endast sådant vi fått av Gud att förvalta.

Denna mångfald av gåvor ska vi förvalta. Men den viktigaste av gåvor som Gud har gett oss, har vi ännu inte nämnt. Den viktigaste gåvan Gud har gett, är *evangeliet*, och allt som är förbundet med detta: synder-

nas förlåtelse, tro, kärlek, hopp, frid, glädje osv. Alla andra gåvor får egentligen bara en betydelse när de ställs i förhållande till evangeliet.

På vilket sätt ska jag avgöra om jag förvaltar de andra gåvorna rätt? Det kan jag endast avgöra om jag ser det i evangeliets ljus, eller för att var mera precis: En förvaltning av Guds mångfaldiga nåd är bara en rätt förvaltning om den tjänar evangeliet. En rätt förvaltning av min tid är en rätt förvaltning om den först och sist tjänar evangeliet. En rätt förvaltning av min begåvning och mina andliga gåvor är bara en rätt förvaltning om den tjänar evangeliet. På samma sätt är en rätt förvaltning av mina materiella tillgångar rätt, om den tjänar evangeliet.

Hur ska vi använda gåvorna?

Gud har gjort oss till sina förvaltare. Han har gett oss en mängd olika gåvor att förvalta. Tidigare sa vi att förvaltarskap innebär tillit. Den som överlåter sin egendom till en annan för att han ska förvalta den, har tillit till förvaltaren. Det är ett förtroende att vara Guds förvaltare. Men tillit hos givaren förutsätter å andra sidan trohet hos mottagaren. Vi ska förvalta Guds gåvor med trohet.

Att vara en trogen förvaltare betyder att vi använder Guds gåvor till det de är avsedda för. När Gud ger oss gåvor, har han en mening med det. Han vill att de ska brukas till något speciellt. Så ger han oss t ex allt det vi behöver för kroppen och livet. Jesus lärde oss be: ”Ge oss idag vårt dagliga bröd.” När nu Gud ger oss vårt dagliga bröd, gör han det för att uppehålla vårt liv här i världen den tid han har gett oss. Med andra ord är vi trogna och kloka förvaltare av det dagliga brödet Gud ger oss, när vi brukar det till att uppehålla våra liv.

Gud har också gett oss det dagliga brödet och andra jordiska gåvor för att vi ska försörja vår familj och för att vi ska hjälpa dem som lider nöd. Paulus skriver till efesierna att den troende ska ”arbeta och utträtta något nyttigt med sina händer, så att han har något att dela med sig åt den som behöver” (Ef 4:28). Allt detta hör med till ett rätt och troget förvaltarskap.

Vi ska bruka Guds gåvor till att uppehålla våra liv, försörja vår familj och hjälpa dem som är i nöd. Detta vet vi. Vi ska komma ihåg att uppehållandet av livet hos oss själva och andra inte är ett mål i sig själv. Gud har en viktig avsikt med uppehållandet av människors liv här på jorden. Avsikten är att de ska få höra evangelium. På så sätt ska också det dagliga brödet tjäna evangeliet, och förvaltningen av allt vi äger, vårt jordiska goda, våra pengar osv, ska tjäna till att evangeliet blir förkunnat för

människor. För det är genom evangelium och endast genom det som Gud frälser människor.

Då Jesus sände ut de sjuttio väntade han sig att de skulle få mat och husrum av dem de förkunnade för, ”arbetaren är värd sin lön,” säger han (Luk 10:7). Det är en biblisk princip ”att de som predikar evangeliet ska leva av evangeliet” (1 Kor 9:14). Paulus säger här att det är något Herren har bestämt. Hur ska det ske? Självklart så att de som hört evangeliet förvaltar det som Herren gett dem av jordisk egendom på sådant sätt, att de som förkunnar evangeliet också får sitt uppehälle därav. För att säga det kort: De som hör evangeliet ska bruka sina gåvor också till det bästa för de som förkunnar evangeliet. Det hör också med till en rätt kristen förvaltning av det jordiska goda, att ge till kyrkan så att evangeliet kan nå allt längre ut och då måste det finnas präster, lärare och missionärer som kan leva av evangeliet som de förkunnar.

Gud förväntar sig alltså av oss kristna förvaltare att vi troget brukar det vi har fått. Alla våra gåvor ska vi använda på ett sådant sätt att det till sist tjänar evangeliet.

Sammanfattning

Vi är friköpta och återlösta med Kristi blod. Vi tillhör Gud med kropp och själ. Han är vår käre Far och vi hans kära barn. Gud har gett oss en mångfald av gåvor att förvalta med trohet och vishet, för att de ska tjäna den avsikt de var avsedda för, nämligen Guds världsomspännande plan för människors frälsning. Vi är som enskilda kristna – var och en av oss – en viktig del i denna Guds stora frälsningsplan. Att vara en Guds förvaltare är nåd. Det är ett privilegium. Tänk att den store Guden vill ha mig med i sitt stora arbete!

Det är inte alltid lätt att tänka så. Vår gamla natur tycker det är tungt och slitsamt att vara förvaltare. Vi ska då komma ihåg vem vår herre är, han som har kallat oss till sin förvaltare. Han är inte en hård herre såsom världens herrar är. De ger sparken till en dålig förvaltare. Men Gud ger inte upp så lätt. Han vet om vår svaghet. Men mest av allt: Han har sänd sin Son till försoning för alla våra synder, också för vårt ofta så dåliga förvaltarskap. Må Gud hjälpa oss och ge oss kraft och nåd till att vara goda förvaltare av hans mångfaldiga nåd!

Egil Edvardsen

Bibeltolkning – det rätta sättet

(forts)

Kapitel X EXISTENTIELL AVMYTOLOGISERING – BULTMANNS TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

De män som utövade rationalistisk kritik under senare hälften av 1800-talet kastade en skugga av tvivel över alla bibelböcker de tillämpade sin ”konst” på. Men under 1920-talet steg en ny luthersk ”kämpe” fram för att ”rädda kristenheten” från att förlora nästan hela Bibeln. Genom att använda existentiell avmytologisering för att tolka Bibelns ord möjliggjorde Rudolph Bultmann för de kristna att hålla fast vid Nya testamentet som ”Guds Ord” utan att överge den rationalistiska litterärkritikens ”vetenskapliga” insikter.

Vi skulle kunna välja vilken som helst av en mängd teologer för att belysa denna form av historisk-kritisk metod, men Bultmann verkar vara mest logisk. Bibeltolkare inom den historisk-kritiska metodens radikala spektrum mäts ofta efter i vilken utsträckning de följer Bultmanns tillvägagångssätt. Hans uppsats ”Nya testamentet och mytologin” satte igång en diskussion som ledde till en helt ny metod att tolka Nya testamentet. Många kyrkoledare inom den romersk-katolska, lutherska och reformerta kyrkan antog den.

Den nya hermeneutiken

Bibeltolkningen breddades i och med denna nya tolkningsmetod (som kallades *hermeneutik*) från ”ren tolkning” av Skriftens ord till ”förståelse av hela den mänskliga existensen”. Att fortsätta med att uttyda vad de nytestamentliga texterna hade att säga till forntida okända läsare som levde i en ovetenskaplig värld avfärdas av Bultmann som ren märkvärdighet. Att göra dessa texter begripliga, att tolka dem på ett sätt som berör den moderna människans mänskliga existens, det anses däremot vara bibeltolkarens verkliga uppgift.

Det första steget i den nya hermeneutiken är att bruka den rationalistiska litterärkritikens insikter för att bestämma i vilket skikt av det nytestamentliga materialet ett avsnitt passar in. Enkelt uttryckt: när blev en given vers eller en grupp verser till? Är det verkligen som det står eller

var det något som utvecklades i den muntliga traditionen, i de litterära källorna eller under redaktionsprocessen? När man väl har fastställt vilken sorts material det är man läser blir nästa steg att tolka allt detta material ur den existentiella avmytologiseringens perspektiv. Poängen med detta tillvägagångssätt är att man därigenom kan konfronteras med textens *kerygma*.

Kerygma

Nyckeln till att förstå Nya testamentet är enligt Bultmann insikten att dess budskap inte är verklig historia utan urkyrkans *kerygma*. *Kerygma* är ett grekiskt ord som betyder ”budskap, det genom härölden utropade”.

Ernst Käsemann, en av Bultmanns lärjungar, förklarar:

Urkyrkan skrev i första hand i reportageform och övertäcker och gömmer i sitt kerygma den historiske Jesus gestalt... Den tolkar utifrån sin existens det som för den redan har blivit blott historia och använder sin förkunnelse för att uppnå detta. Det är just genom denna metod... som den räddar det som hänt i det förflutna från att endast betraktas som under... och låter historiska händelser... överlämnas åt glömskan... och återställer det genom dess eget budskap.¹

Kerygma är sålunda ”budskapet” från människorna på Nya testamentets tid. Det verkliga budskapet är inte de till synes historiska händelser som berättas om Jesus. Det är snarare den tolkning av den mänskliga existensen som gömmer sig i urkyrkans icke-vetenskapliga uttalanden.

Ett exempel på kerygma skulle kunna vara den förklaring som ges berättelsen om när Jesus stillar stormen (Mark 4): Detta under skedde aldrig. Det är en ”sägen” som har en djupare betydelse. Den säger dagens människor att de kan finna frid i de stormar i livet som virvlar upp omkring dem. På detta sätt blir denna ”liknelse” en modern händelse där ”ordet” får en kraftig verkan för alla.

Av detta exempel framgår tydligt att kerygma faktiskt inte är något annat än en ny form av allegorisering. Allegoriseringens grundläggande misstag är att den låter tolkaren strunta i vad Skriftens ord objektivt säger och ersätta dem med vad han subjektivt anser att de betyder. Märk hur detta går till i kerygma: Ordens objektiva betydelse ersätts av sin existentiella betydelse som bestäms subjektivt av nutidens läsare när han rannsakar texten för att finna ett budskap om sitt sanna väsen.

1 Ernst Käsemann, *Essays on New Testament Themes* (Naperville, IL: Allenson, 1964), ss 19,20.

Bultmann gick dock längre än till att förneka att detta urkyrkans kerygma eller ”budskap” var historiskt. Han sade också att det inte har någon objektiv betydelse frånsatt vad det betyder vid den tidpunkt det läses eller förkunnas. Märk den existentiella övertonen att endast nuet är verkligt.

Bultmann ser inte kerygmas subjektiva natur som en svaghet utan snarare som en verklig styrka. Han understryker att kerygma är det som skiljer Nya testamentet från alla andra böcker och gör det unikt. Kerygma är den speciella form av teologisk framställning där Gud väljer att möta varje individ genom det existentiella budskap som dessa ord innehåller.

I detta möte kallar Gud människan att fatta ett beslut. Detta beslut är mycket viktigt eftersom det kräver en total förändring av åsikter och levnadssätt. Kerygma är sålunda också ett unikt slags språk, ett mytiskt språk där Gud möter människan i ordets gestalt.

Mytiskt språk

Att ta Nya testamentets ord bokstavligt ansåg Bultmann skulle vara att lägga en onödigt stötesten (skándalon) på den väg den otroende måste färdas för att bli en troende. När en bokstavlig läsning av orden för den moderne läsaren för fram en övernaturlig uppfattning (t ex Kristus är både Gud och människa) eller händelse (t ex förvandling av vatten till vin) blir detta en stötesten. Han kallade allt som innebar något övernaturligt för ”falskt skándalon” eftersom det stod för en gammal världsbild som han menade inte längre kan accepteras idag.

Människor på Jesu tid trodde att världshändelser såväl som händelser i deras egna liv påverkades av gudar, änglar och djävlar. I vår moderna vetenskapliga värld vet vi, menade Bultmann, att vi lever i en sluten värld med ett tak över oss som inga gudar eller änglar kan komma ner genom för att påverka våra liv, och ett golv under oss som inga djävlar kan komma upp igenom för att påverka våra liv.

I sin uppsats *Jesus Christ and Mythology* skriver Bultmann:

Skriftens världsbild är mytologisk och... oacceptabel för den moderna människan som fått sitt tänkande format av vetenskapen... Har du läst i någon tidning att politiska eller sociala eller ekonomiska händelser har skett genom övernaturliga krafter som gudar, änglar eller demoner?²

2 Rudolph Bultmann, *Jesus Christ and Mythology* (New York: Charles Scribner's Sons, 1958), ss 36,37.

Detta det övernaturligas ”falska skandalon” röjs ur vägen genom att medge att Nya testamentets kerygma göms i mytologiskt språk. ”Myt” är en särskild sorts sanning. Det är bildspråk som uttrycker vissa händelser eller realiteters teologiska betydelse i sägnens form. Sanningen att vi i Jesus kan förändras från att leva ett meningslöst liv till ett meningsfullt beskrivs t ex i sägnen om hur Jesus förvandlar vatten till vin.

Men att se Nya testamentets språk som mytologiskt tar inte bort varje skandalon. Det tar förmodligen bort ”falska skandala” eftersom en människa inte längre behöver offra sitt intellekt för att acceptera en världsbild som han förnekar i sitt dagliga liv. Det ”sanna skandalon” finns ändå kvar eftersom Nya testamentets kerygma med sitt mytiska språk uppfordrar människan att bestämma sig för att gå in i en slags äkta mänsklig existens. Endast Bibeln har detta slags språk och endast Bibeln erbjuder sina läsare detta ”sanna skandalon”. Detta är Bultmanns version av den grundläggande översättningsprincipen, *sola Scriptura* (Skriften allena).

Innan en människa konfronteras med det sanna skandalon måste detta mytiska språk dock ”avmytologiseras” av eller för honom. Endast avmytologiserade ord kommer att göra honom medveten om att Gud uppmanar honom att finna sitt sanna väsen. Nyckeln till avmytologisering eller till att avslöja betydelsen av Nya testamentets mytologiska språk finner man enligt Bultmann i existentiell filosofi.

Den existentiella filosofins roll

Någon kanske tycker att den vanlige lekmannen har ett handikapp genom att Nya testamentet bevarats på ett mytologiskt språk. Det gör kanske Bibeln till en sluten bok för honom om han inte vet hur han ska bryta koden till detta speciella sorts språk. Men så blir det inte, påstår Bultmann, för varje människa är djupt engagerad i frågan om meningen med sitt eget liv. Alla har den grundläggande ”förförståelse” som kommer att förmå dem att ställa de rätta frågorna till Skriften.

För det första kommer de att ställa en mycket vanlig fråga: Vad har Skriften att säga om mänsklig existens? När någon ställer denna fråga till Skriften kommer han i sin tur att få uppfordrande frågor från Skriften, och det ger honom en ny och djupare förståelse för sin egen existens. Med denna nya förståelse kommer han att närmare kunna precisera sina frågor till Skriften. I sin tur kommer han att utmanas av de nya frågor som Skriften kommer att ställa till honom. Detta är Bultmanns hermeneutiska cirkel.

Bultmann får än en gång tala för sig själv:

Metoden är ingenting annat än ett sätt att ställa frågor... Jag kan inte förstå en given text utan att ställa vissa frågor till den... Om vi måste ställa de rätta frågorna som har att göra med möjligheterna att förstå mänsklig existens så måste lämpliga begrepp för att uttrycka sådan förståelse tas från filosofin... Filosofin idag som erbjuder begrepp för att förstå mänsklig existens är direkt föremålet för uppmärksamhet... Existentialistisk filosofi uppmanar människan "Du måste existera!" Utan detta beslut, utan denna beredskap att vara en människa, kan ingen förstå ett enda ord i Bibeln som talar till den egna existensen... Huruvida tolkaren kan tränga in i det (vad det betyder) beror då på hur långt han är öppen för vad som är möjligt för människan. Till slut beror därför frågan om det är möjligt att förstå en text på vilken öppenhet exegeten har för den existentialistiska möjligheten som en mänsklig möjlighet, vilken tolkning exegeten har av sig själv som människa.³

Tolkarens roll

Tolkarens uppgift är att fastställa kerygmas existentiella betydelse som är dolt i Nya testamentets mytiska språk. Det är en enkel uppgift, säger Bultmann. Allt tolkaren behöver göra är att förklara vad varje avsnitt har att säga människan om hans sanna väsen. Åtskilliga exempel från Bultmanns predikningar kan illustrera hur detta görs.

I en predikan om fariseen och publikanen ser Bultmann fariseen som en man som är besatt av sin ställning i denna värld, d v s han bekymrar sig väldigt mycket för om han är värd något i andra människors ögon. Publikanen har funnit frihet och säkerhet i vetskapen om att han är värd något. Det har han inte gjort genom att jämföra sig med andra människor i världen utan genom att fly från sig själv och söka tillflykt i Gud. Hans äkta självkännedom, hans sanna väsen, kommer inte från vetskapen om att andra beundrar honom utan från vetskapen om att han måste fly till Guds nåd om han ska vara något värd.

Bultmanns sammanfattning om betydelsen av denna text är att den rättfärdiggjorde mannen är den som i sann andlig frihet har sänkt blicken inför Gud och så blivit en som har en uppriktig, ärlig och osjälvvisk tjänarens ande. Slutmeningen lyder: "Om vår liknelse får någon att anta denna nya livsstil har Jesus på en sådan människa utövat sin befriande återlösningskraft."⁴

I en predikan om det underbara fiskafänget (Luk 5:1-10) börjar Bultmann med att tillämpa rationalistisk litterärkritik på berättelsen. Han säger om denna perikop: "Jag anser det vara fromt påhitt... en poetisk

³ *Ibid.*, ss 49ff.

⁴ Rudolph Bultmann, *This World and the Beyond* (New York: Charles Scribner's Sons, 1960), s 133.

bild som speglar vilken makt Jesus hade över mänskligt liv.”⁵ Sedan avmytologiserar han denna ”poetiska bild” för att hitta dess existentiella budskap för den moderne läsaren.

Bultmann menade att eftersom denna myt följer på lärjungarnas slit hela natten visar den att Jesu undergörande ord kommer till en människa endast när hon inser att hennes egna resurser är uttömda. Då vill Jesus säga till henne att lägga ut på djupet och kasta ut nätet där hon inte längre själv väljer att göra vad hon vill utan handlar på Guds befallning. När hon gör detta kommer näten att fyllas, d v s hon kommer att finna sitt sanna väsen genom att leva ett liv i kärlek. Hon kommer att visa vad Gud har gjort i henne genom hur hon uppför sig mot sina medmänniskor.

Bultmanns behandling av bröllopet i Kana och kapitlet om den gode herden i Johannesevangeliet visar hur mycket rationalistisk litterärkritik genomsyrar hans bibeltolkning och hur lika existentiell avmytologisering och allegorisering är.

När det gäller undret vid bröllopet i Kana säger han att det inte kan finnas mycket tvekan om att denna berättelse har övertagits från en hednisk legend eftersom den är så typisk för Dionysiuslegenden. Vinet står både för den gåva Jesus ger människan och för Jesus själv som den som visar människans sanna existens. Vattnet står för allt det som människan sätter i stället för Jesus i sitt försök att finna sin sanna existens, som t ex dyrbarheter och världsliga nöjen. Detta är saker som människan tror kan ge sann lycka, men som oundvikligen sviker när de sätts på prov.

När Jesus avvisar Marias förslag att han ska hjälpa till visar det att Guds uppenbarelse till oss om vårt sanna väsen är oberoende av mänskliga önskningsar. Den kan inte tvingas fram genom mänsklig bön. Utan den kommer när och hur Gud vill, och då överträffar den all mänsklig förväntan.

I tolkningen av kapitlet om den gode herden gör Bultmann först en omarbetning av materialet för att ge det den rätta vinklingen. Han plockar bort Jesu påstående att han är dörren för att det bara rör till det. Och när Jesus säger att han skall ge sitt liv kallas detta en textförfalskning som stör och verkligen inte alls passar in eftersom Jesu utlämnande av sitt liv är hans upphøjelse. Bultmann säger: ”Det är precis därför att han [Jesus] inte är något själv som han har full frihet... och verkligen visar sig vara den Uppenbarade.” Eftersom Johannes herde talar om ett ömsesidigt förhållande mellan herde och får (Jesus känner sina får och de hör hans röst och följer honom), antas berättelsen ha övertagits från den

5 *Ibid.*, s 158.

gnostiska traditionen. Bultmann säger att Johannes gör sig av med mycket av det gnostiska men behåller föreställningen ”att människans sanna väsen är mer än hennes existens i tiden... Människan har från första början en relation till den Uppenbarade... och alla har möjlighet att upptäcka sitt sanna väsen i samhörigheten med den Uppenbarade.”⁶

Ett sista exempel från Bultmann är hans förklaring till uppväckandet av Lasarus. Det visar hur den existentiella avmytologiseringen förstår döden. Bultmann säger att Jesus ”rättar till” Martas föreställning om en framtida uppståndelse genom att omedelbart uppväcka Lasarus. Denna myt betonar därför att det endast finns en uppståndelse för den troende, en uppståndelse just nu som tron griper tag i.

Nya testamentets uttryck för mänsklig död och uppståndelse är bara bilder och antydningar. Man kan lida den timliga döden, men, säger Bultmann, det kan inte rubba det ”liv” den som finner sitt sanna väsen har i en högre ursprunglig betydelse. Alltså är döden överklig för den som funnit sitt sanna väsen. ”Tror du detta?” frågar Jesus Marta. Bultmann menar att Jesus genom denna fråga undrar om människan är beredd att låta liv och död, så som hon lärt känna dem, vara överkliga. Martas svar visar att hon medger att Guds eskatologiska kommande i världen ägt rum i Jesus.

Kristusskeendet

När tolkaren avmytologiserar en text på detta sätt och förklarar textens existentiella betydelse för människor, kan ”Kristusskeendet” (även kallat ”det eskatologiska skeendet”) äga rum. I detta ”skeende” möter Gud en människa i ett bibelställes existentiella budskap. I det mötet uppmanar Gud människan att vara det hon är förutbestämd till (äkta väsen). Människan måste då bestämma sig för om hon vill gå med på Guds uppmaning eller ej.

Om en människa i detta möte med Gud fattar beslut (Bultmann kallar det ”tro”) om att vara det hon är förutbestämd till, så skall Gud gå före och visa hur hon gör Kristi kors till sitt eget. Hon skall dö med Kristus, d v s avvisa den ständiga frestelsen att dämpa sin ångest (sitt ”kött”) genom att utlämna sig åt världen och engagera sig i dess väsen (”lagen”). Detta är den negativa sidan av hennes eskatologiska skeende eller Kristusskeende (att finna sitt sanna väsen).

Den positiva sidan av ”Kristusskeendet” är att medan Gud hjälper en människa att göra Kristi kors till sitt eget hjälper han henne också att ta

6 Rudolph Bultmann, *The Gospel of John* (Philadelphia: Westminster Press, 1971), s 374.

del i Jesu uppståndelse (även kallad ”påskskeendet”). Hon skall uppstå med Kristus, d v s börja finna friheten (”evangeliet”) att vara sitt sanna jag (sin ”ande”). Hon skall gradvis bli mer och mer öppen för Guds kärlek och leva i osjälvisk kärlek till andra. Att ”Kristusskeendet” har börjat inträffa i hennes liv kommer även att synas på hennes fullkomliga brist på intresse för ägodelar och världsliga nöjen liksom på sorglöshet inför framtiden. Märk att ”Kristusskeendet” inte kommer plötsligt, som en ögonblicklig insikt. I stället är det en långsam process där en människa medan hon tillväxer i tron mer och mer blir den vänliga, kärleksfulla person som Gud vill att hon skall vara.

Bultmann skriver:

Jesu ord inbjuder människan att bestämma att Guds rike skall komma... Vill människor verkligen ha Guds rike? Eller är det världen de vill ha? Det beslut de måste fatta är radikalt... att avstå från alla jordiska band... att ge upp sig själva och ställa sig till andras förfogande.⁷

Den historiske Jesus

Eftersom Nya testamentet sägs vara avfattat på mytologiskt språk diskuteras det huruvida den historiske Jesus är viktig eller ej. Bultmann menar att ”sökandet efter den historiske Jesus” måste ges upp eftersom tron inte vilar på vetenskapen om en person i det förflutna. Det är oviktigt att påvisa historiska fakta om Jesus. Det är bara viktigt att bestämma sig för att vara det Gud vill att man skall vara så som Jesus gjorde. Den kristnes tro vilar endast på att hans väsen förnyas om och om igen i hans eget ”Kristusskeende”, säger Bultmann. Detta sker bara när en person lyssnar till den kerygmatiske maningen att bestämma sig som ljuder i urkyrkans kerygma.

Bultmann säger till och med att det är ett säkert tecken på ”otro” att söka stöd för tron i historiska fakta om Jesus. Budskapet om Jesus är, framhåller han, en förutsättning för Nya testamentets teologi snarare än en del av den teologin.

Några av Bultmanns lärjungar – Fuchs, Ebeling, Käsemann – anses vara ledande talesmän för existencialistisk avmytologisering i världen i dag. Dessa män menar att man inte helt kan bortse från den historiske Jesus för att inte tron bara skall bli en tro i urkyrkan. De tillstår att det är en svår process att fastställa fakta om Jesus på grund av det bibliska

7 Rudolph Bultmann, *Primitive Christianity in Its Contemporary Setting* (New York: Meridian Books, 1956), ss 90,92.

materialets skikt. Men de tror också fullt och fast att vetenskapen att en del fakta om och uttalanden av Jesus är äkta borde sporra forskarna.

Forskare som följer denna metod att tolka Bibeln kan skilja sig i sin uppfattning om vad som är historiskt, men de håller med om att allt uppriktigt sökande efter fakta om Jesus och de påståenden som blir följden av det inte bör ignoreras. Noggrann panorering efter guldorn från historiens ursprungliga ådra måste utföras. De tillstår att dessa korn kommer att bli svåra att hitta eftersom de är dolda i kerygmat genom den tolkning, förändring och nyskapelse som urkyrkan gjort. Men varje upptäckt av ursprungligt material, hur litet det än är, är värd ansträngningen, menar de.

Sammanfattning

Bultmanns radikala historisk-kritiska metod ansluter sig till den rationalistiska litterärkritiken och använder den fullt ut. Samtidigt försöker den undvika att förlora någon del av Nya testamentet för den moderne läsaren genom att säga att Nya testamentet är ett nytt sorts språk, mytologiskt språk. Förståelsen av detta språk kräver att det avmytologiseras, eftersom det är urkyrkans ovetenskapliga människors kerygma. Samtidigt säger detta tillvägagångssätt att Nya testamentet har ett nytt syfte, ett existentiellt syfte. Att upptäcka detta nya syfte kräver av läsaren att han närmar sig texten med viljan att finna sin sanna existens i sitt Kristusskeende.

David Kuske

Litteratur

Fredrik Sidenvall

Kampen för tron

Kyrkliga Förbundets Bokförlag, Göteborg 2000

104 sidor

Innehållet i denna bok utgörs till största delen av några föredrag som författaren hållit i olika sammanhang. Själva boktiteln visar mot det allvarliga ämne som boken talar om, men också att författaren själv är beredd på kamp för tros läran. Kampen för tron är tvådelad, dels den enskilda människans kamp för tron, dels en kamp för själva läran. *Kampen för tron* behandlar mest den sistnämnda och tar då upp frågan om Svenska kyrkans förfall och vikten av att kämpa för att återupprätta den rätta läran inom Svenska kyrkan.

Författaren är medveten om kampens vikt och den falska lärans genomsvandande kraft. Ett citat kan belysa detta: "Det kan börja med att man kompromissar på någon punkt som man fått veta inte skulle vara så viktig eller central. Men börjar man i det lilla handla i strid mot sitt på ordet grundade samvete så bryts snart det inre motståndet ned, ryggraden bryts. På kompromisser i det lilla, följer ofta snart nog sveket i det större i en allt brantare kana. De tragiska exemplen, inte minst bland präster i vår kyrka, stämmer till allvarlig självprövning." (s 20-21)

Ett intressant kapitel behandlar traditionen. Vår tid är känd för att framhålla förändringen som något positivt i alla delar. Förändringsprocesser har naturligtvis påverkat och fört utvecklingen framåt på flera områden. Författaren visar på detta men kommer till förändringsprocessens påverkan på det privatmoraliska området. Här har den slagit sönder sådant som varit självklarheter. Ett exempel på det är den så kallade partnerskapslagen, som sanktionerar homosexuellt samliv. Här blir då tradition ett samlande namn för de gamla självklarheter som kommit i konflikt med dessa förändringsprinciper.

Traditionen däremot är av stor betydelse för den kristna kyrkan, det framgår t ex av Judas' brev v. 3: "*Mina älskade, fastän jag är mycket ivrig att skriva till er om vår gemensamma frälsning, finner jag det nödvändigt att skriva till er och uppmana er att fortsätta kampen för den tro som en gång för alla har överlämnats åt de heliga.*" (s 61) Här och på flera ställen i de apostoliska breven hänvisas till vad apostlarna själva

mottagit och nu lämnar vidare. Några punkter kan visa vad det kristna traditionsbegreppet betyder.

1. Det kristna evangeliet som det är oss givet i den heliga Skrift.
2. Själva överförandet av tron och läran från generation till generation.

3. De yttre traditionerna i gudstjänstordningar, psalmer och böner.

Gud uppmanade Mose att han skulle påminna israeliterna om deras fångenskap och deras räddning undan farao. ”*Du skall komma ihåg att du själv varit slav i Egyptens land och att Herren din Gud har räddat dig*” (5 Mos 15:15), (s 62-63).

Men det finns också en förändring eller förnyelse som är en återgång till det ursprungliga, som t ex den reformation som genomfördes på 1500-talet (s 65). Just med tanke på reformationen påpekar författaren med stor tydlighet att det finns en tradition som leder fel – där man ställer traditionen på samma plan som den heliga Skrift. Så slog man fast vid det Tridentinska konciliet att ”den gudomliga sanningen måste sökas ur två källor, den Heliga Skrift och traditionen”. Med den synen på traditionen kunde man acceptera såsom sanning påvens ofelbarhet, Marias obefläckade avlelse etc.

Det är glädjande, att frågan om kampen för tron tas upp till behandling. Här kunde man väntat sig att boken skulle ta fram mer av uppmuntran till kamp, exempelvis frågor om varför det är viktigt att kämpa för tron. Vad var det som gjorde att våra fäder kämpade för en ren lära, för en rätt undervisning av barnen? Svar: det gällde själens eviga salighet eller förlust av densamma.

Hur blir då fortsättningen? Sju teser ställs upp och den första är mycket tydlig: ”Enhet måste förstås på det bibliska sättet, nämligen som en verklig enhet i läran och bekännelsen. Likgiltighet inför teologi och sanningsfrågor måste hävas...” (s 102).

Tes tre är också värdefull: ”Sluta söka kyrkliga utopier, tro istället att den enda, heliga och allmänliga kyrkan är en verklighet, som varje rätt församling är delaktig i hur stor eller liten den än är, hur förkastad eller etablerad den än är.” (s 103)

När man kommer fram till tes fyra blir diskussionen svårförståelig: ”Fortsätt att verka i fungerande församlingar i folkkyrkorna, stöd präster och biskopar som står fasta. Men arbeta parallellt på att skapa fungerande, bibliska gudstjänstgemenskaper. Luras inte att tro att det i längden går att leva utan ett fullödigt församlingsliv.” (s 104)

Låt oss se vad tesen säger. ”*Fortsätt verka inom fungerande församlingar inom folkkyrkorna*”. Ja, om man tillhör en fungerande församling

ska man naturligtvis verka inom den. Vad är det då som gör en församling till en fungerande församling? Hur ska enhet i läran och bekännelsen uppnås? Hur ska det gå till i en så kallad folkkyrka? Var finns den biskop inom t ex Svenska kyrkan som kan betraktas som bekännelse-trogen och som förtjänar stöd av trogna enskilda och grupper? Det är bara några av en rad frågor som man måste ställa, om nu verklig enhet ska råda.

Men det var inte nog med det, man skulle arbeta *parallellt med att skapa fungerande, bibliska gudstjänstgemenskaper!* Vad blir rådet till den som tillhör en icke fungerande gemenskap? Det är tydligt att folkkyrkotanken (fd statskyrkosystemet) har mycket djupa rötter och präglar tänkandet i alltför hög grad.

Kampen för tron kan läsas med behållning om man bortser från den romantiska folkkyrkotanken som sätter sin prägel på vissa avsnitt i boken. Det är inte endast titeln utan också innehållet som visar på det allvar som präglar författarens inställning till frågan. Ett citat får visa vad som avses: ”Samma skaparkraft som fanns i Guds ord när Gud skapade allt ur intet samma skapande kraft finns i Guds Ord idag. Guds levande ord och bara Guds ord kan skapa tro och stärka den och väcka den på nytt. Guds ord kommer alltså alltid före tron ...” (s 29). Detta är undervisning som visar till det ord som ensamt verkar tron. Det är just det Ord kyrkan ska förkunna för sin samtid utan fruktan och med stor frimodighet. Problemet är att det har tystats och ersatts med annat som inte har den kraften eller förmågan. Hur ska den handla som har insett det?

Alvar Svenson

Torbjörn Johansson

Reformationens huvudfrågor och arvet från Augustinus

En studie i Martin Chemnitz' Augustinusreception

Församlingsförlaget Göteborg 1999.

317 sidor

Denna skrift ingår som nr 3 i Församlingsfakultetens skriftserie. Innehållet är delat i sju kapitel och en sammanfattning på tyska, källförteckning, litteratur och personregister. Boken har också en exkurs där frågan om syndens orsak behandlas. Ämnet för studien är vilken betydelse och i vilken omfattning Augustinus påverkat Martin Chemnitz' teologi och läroframställning.

Martin Chemnitz (1522-1586) har kallats ”den andre Martin” dvs den andre efter Martin Luther. Hans betydelse för den lutherska reformationsens framväxt har uttryckts med orden ”Om inte Martin [Chemnitz] hade varit, hade knappast Martin [Luther] bestått”. För vår samtid är Chemnitz mest känd för sin medverkan i författandet av Konkordieformeln.

Martin Chemnitz kom till Wittenberg 1545 och där mötte han Philip Melancton. Av honom fick han rådet att studera grekiska och matematik. 1554 kallades han till staden Braunschweig där han först var superintendentens adjunkt och 1567 tillträdde han superintendentens ämbete, vilket han behöll fram till sin död. Förutom många andra skrifter är Chemnitz författare till mycket betydande verk nämligen, *De duabus naturis in Christo* och *Examen concilii Tridentini*.

Johansson har i sin undersökning av Chemnitz’ Augustinuspåverkan varit mycket noggrann, boken är genomgående väl disponerad. För lutheraner i vårt land är denna skrift på vårt språk en tillgång i förståelsen av den kamp reformatörerna förde. Objektivt och vetenskapligt visas hur man samtidigt som man tar intryck och hjälp av fäderna också kan se deras eventuella svagheter. Denna studie förmedlar också god teologisk undervisning, först i ämnena ”den fria viljan” och ”rättfärdiggörelsen” men också och inte minst i frågan om principen vid tolkning av fäderna och traditionen.

Alla citat är väl dokumenterade med noggranna källhänvisningar. *Den fria viljan* och *rättfärdiggörelsen* behandlas under de två frågorna:

1. Vilken *funktion* har Augustinuscitaten i Chemnitz’ teologi?
2. Vilken *tolkning* av Augustinus gör Chemnitz?

Denna studie är så intressant att den måste bli föremål för en litet mer ingående undersökning.

Reformationens huvudfrågor

Vid diskussionen om dessa två frågor är det ofrånkomligt att ämnet ”tradition” tas upp. Chemnitz fick som reformator höra, att han kom med nyheter och motståndarna hänvisade till kyrkofäderna för att bevisa sina påståenden. Johansson sammanfattar Chemnitz’ ståndpunkt med ”Traditionen säger inte ’Skrift och tradition’ utan ’Skriften allena’” (s 99). Chemnitz inskräper sin solascriptura-princip samtidigt som han citerar den tidigare traditionen (s 96).

När det gäller skrifttolkningen har Chemnitz uppfattningen att Skriften är klar. Den som tolkar Skriften ska ge argument för sin tolkning och dessa kan och ska den kristna församlingen, som äger Anden, pröva (s 63).

Chemnitz' teologi

Med tydlighet visar Johansson att en sund inställning till traditionen och fäderna inte innebär ett slaviskt kopierande av tankar och skrifter. För Chemnitz betyder det att han kan citera från Augustinus och visa hur hans egen lära är i paritet med Augustinus', men det betyder också att han kan kritisera honom. När Chemnitz t ex behandlar Augustinus' rättfärdiggörelselära säger han: "... senare i sitt liv blev Augustinus vilseledd av likheten mellan orden 'helga' (*sanctificare*) och 'rättfärdiggöra' (*iustificare*) och började förändra betydelsen, så att även *iustificare* kom att beteckna att Anden ger människan nya kvaliteter ..."

(s 216). "Augustinus' ställning under 1500-talet var central inte bara bland de evangelisk-lutherska teologerna, utan snart sagt alla ville anföra stöd från biskopen av Hippo närhelst det var möjligt. Så kunde Calvin säga: 'Augustinus är helt med oss' i en bok om predestinationen" (s 77). Vid sitt studium av Chemnitz' teologi har Johansson upptäckt att de två frågorna om den fria viljan och rättfärdiggörelsen är nära förbundna (s 105). I sitt verk *Loci theologici* ägnar Chemnitz ett helt kapitel åt Augustinus' distinktioner mellan nådens olika verkningar. Chemnitz inskräper att det är Skriften allena som är grundvalen för läran och att ingenting mera egentligen behöver tilläggas. Vidare fortsätter han med att säga att det kan vara till gagn att ta hjälp av Augustinus' distinktioner, med vilka denne avtäckte pelagianernas felsteg (s 143). Chemnitz kände igen sin egen tid i Augustinus' tid och han säger: "I dessa pelagianska strider har vi en exakt bild av vår egen tid" (s 146). Chemnitz förde strid mot den katolske teologen Andrada i vilken han såg en ny pelagian. I denna strid var det en hjälp för honom att ta fram Augustinus' distinktioner.

Den fria viljan

"Augustinus skriver i *De praedestinatione sanctorum* att han allra först vill klargöra att tron är en Guds gåva. ... Även själva trons begynnelse är en gåva. ... Augustinus erkänner att han tidigare misstagit sig när det gäller trons begynnelse. Han hade då trott att själva trons begynnelse kom från människan själv ... Det var framför allt genom att tänka på 1 Kor 4:7 som Augustinus insåg sitt tidigare misstag. *Vad äger du som du inte har fått? Och om du har fått det, varför skryter du då med det som om du inte hade fått det?*" (s 164) I ytterligare ett annat av sina arbeten skriver Augustinus om sina tidigare misstag. "Augustinus erkänner åter att han tidigare i sitt liv tagit miste angående den fria viljan och nåden, då han trodde att nåden gavs p g a något människan gjorde, vilket han

anser vara detsamma som att den ges p g a meriter” (s 166). I sin framställning av den fria viljan är Chemnitz angelägen att visa att människan av naturen inte äger någon förmåga i ”andliga ting”. Hon är död i överträdelser och synder. Omvändelsen ska tillskrivas Gud helt och hållet. I denna sin läroframställning gör han anspråk på att ha stöd hos Augustinus (s 171). ”I bemötandet av motståndarnas Augustinustolkning använder Chemnitz den äldre, antipelagianske Augustinus framför den yngre, och han visar hur Augustinus själv säger att han tidigare misstagit sig” (s 172).

Rättfärdiggörelsen

Striden om rättfärdiggörelsen kom att fokuseras kring den s k osiandrismen [se *Biblicum* nr 4/1997], företrädd av Andreas Osiander och den påvliga teologen Andrada. Denne Osiander vände sig emot den ”tillräknade” eller ”forensiska” rättfärdiggörelsen. De lutherska teologerna talade om *imputativ* (tillräknad) rättfärdighet. Här tänker man att människan står inför Guds domstol och förklaras rättfärdig p g a vad Kristus har fullgjort i hennes ställe. Osiander menade att Gud genom sin Ande åstadkommer att människan uppfyller lagen och på grundval av denna laguppfyllelse också kan förklara henne rättfärdig (s 198-199). Den osiandriska läran gjorde en sammanblandning av rättfärdiggörelse och helgelse. Om Gud ska kunna förlåta måste det finnas en tillfyllestgörelse och Chemnitz betonar att lagen måste fullgöras. Men nu finns det en främmande rättfärdighet, vilken är vunnen genom att Jesus uppfyllt Guds lag och lidit straffet för hela världens synder. Denna av Jesus förvärvade rättfärdighet kan tillräknas syndaren (s 212). Också i fråga om rättfärdiggörelsen får Augustinus viss kritik av Chemnitz. Han visar två ställen av Augustinus. I det första sägs det ”att evangeliet är en ljuvlig vällukt och en predikan av sanningen, och att den som i tjänande utför goda gärningar når livet.” Det andra stället där Augustinus säger ”att evangeliets lära inte bara är en fråga om tro, utan även om de trognas gärningar.” Chemnitz’ kommentar är ”eftersom Augustinus har gjort detta misstag i definitionen av evangelium, har han i rättfärdiggörelseläran inte kunnat vara i överensstämmelse vare sig med Skriften eller med sig själv” (s196-197).

Sammanfattning

Vad blir då undersökningens resultat? De två inledande frågorna var a) Vilken *funktion* har Augustinuscitaten i Chemnitz’ teologi? och b) Vilken *tolkning* av Augustinus gör Chemnitz?

Johansson svarar med tanke på vilken funktion citaten har:

1. Skriften är innehållsligt tillräcklig (*perfectio Scripturae*).
2. Skriften är sin egen uttolkare (*Scriptura sui ipsius interpres*). Skriften behöver ingen annan tolk för sin utläggning – varken traditionen eller kyrkans läroämbete.
3. Skriften är normen för tron och domaren i alla lärofrågor (*Scriptura norma normans et iudex controversiarum*) (s 276).

Helt i linje med dessa påståenden följer då ”att hänvisa till traditionen blir därför inte för Chemnitz att hänvisa till en källa bredvid Skriften” (s 279).

Johansson visar i sin studie på stor insikt i reformationens viktiga frågor, ett arbete som inte leder tankarna fel utan som ställer de riktiga frågorna och ger svar utifrån den rätta källan. Att söka bland fäderna för att finna stöd för falsk lära är orättfärdigt handlat inte bara mot samtiden utan också mot fäderna (Hebr 13:7). Boken förtjänas att läsas av många människor, förhoppningsvis låter man sig inte skrämmas av de talrika citaten utan ser dem som en tillgång.

”Vi tro, lära och bekänna, att den enda regel och norm, varefter alla läror såväl som lärare böra prövas och bedömas, endast är Gamla och Nya testamentets profetiska och apostoliska skrifter ... Men andra skrifter av äldre eller nyare lärare, vad de än må heta, få icke likställas med den heliga Skrift, utan de måste alla underordna sig denna och få icke anses vara något annat och mer än vittnen ...” citerat ur Konkordieformelns inledning.

Alvar Svenson

Utblick över samtiden

Vad ska vi ha teologin till?

I *Kyrkans tidning* 16-17/2000 framträder uppsalaprofessorn Anders Jeffner under rubriken Teologi. Han är lärjunge till ingen mindre än Ingemar Hedenius, den kände filosofiprofessorn och ateisten. Hedenius skrev den omdebatterade boken *Tro och vetande* för nu mer än femtio år sedan. I den boken framställde han tesen ”Man ska inte tro på något, som det inte finns förnuftiga skäl för att anse vara sant”. Genom sitt resonemang ansåg sig Hedenius utan vidare kunna avfärda tanken på en levande Gud. Hans tes kan naturligtvis i samma grad användas mot de flesta av Bibelns underberättelser.

Det sagda betyder inte att Hedenius inte kunde acceptera uttrycket ”religiös ateist” om sig själv. För honom blev hans vetenskapsbegrepp en religion, värd att bygga ett hopp på, om inte annat så åtminstone om en bättre värld. Här blir då ”vetenskapen det enda som är värt vår helhjärtade tro” (citat ur hans bok). Just det, vetenskapen upphöjs till högsta norm, värd den tillbedjan som det mänskliga förnuftets gud kräver. Vad som sedan avses med vetenskap är inte klart utsagt eller förklarat. Ateismen är inte religiöst oskyldig, som man kanske tänker sig i de flesta fall.

Vad ska man då ha teologin till? Den ska i första hand skapa intellektuell oro, säger Anders Jeffner i intervjun. Den ska med andra ord oroa de verkliga sanningssägarna, vetenskapsmännen, som utövar den vetenskap, som enligt Hedenius är ”värd människors helhjärtade tro”. Teologin får finna sig i att förflyttas till husets bakgård och säga efter vad *vetenskapen* har att komma med. Jfr den historisk-kritiska metodens framsteg inom teologin. Var och en förstår, att det är höjden av förmåtenhet att som teolog i det sammanhanget tala om, att man har en sanning att förkunna. Är då teologins uppgift i första hand att vara orostiftare? Enligt Jeffner lyfter den in en konkurrent till det vetenskapliga sanningssökandet, en konkurrent som forskaren ofta själv i sitt privatliv sympatiserar med: tron. Det stör den vetenskapliga friden, menar han. Nu ger han exempel på olika lösningar på detta problem som föreligger mellan tro och vetande. En skulle då vara att ”låta religionens religiöst grundade teorier om verkligheten ta över de vetenskapliga, och låta dessa väga tyngre”.

Det vore väl att tumma på ärlighetskravet och att handla mot bättre vetande. Det skulle innebära, en sanning i arbetet på vardagarna och en annan på söndagen i kyrkan. Vetenskapens främsta uppgift är väl att ta fram det som man verkligen vet, inte att komma med teorier och göra anspråk på att de ska accepteras aprioriskt av varje sanningsökare. Jfr exempelvis evolutionsteorin.

Då vetenskapsmannen för sin *vetenskaps* skull inte kan bekänna sig till en levande Gud, för att det strider mot hans vetenskapliga forskningsresultat, betyder det inte att han har högre sanningskrav. Den vetenskapsmannen bör ompröva sina forskningsresultat, han måste ställa andra frågor, han har missuppfattat sin uppgift. Inga vetenskapliga bevis kan läggas fram som bevisar eller motbevisar Guds existens.

Teologins främsta uppgift är att förkunna vem Gud är och hur vi ska lära känna honom. Det ska inte ske i vetenskapens namn, det ska ske i Herrens namn och på hans uppdrag. I hans namn som är ”vägen, sanningen och livet”. Det råder inget motsatsförhållande mellan tro och vetande, däremot kan man aldrig förena tro och otro; tro och förnekelse kommer aldrig att mötas.

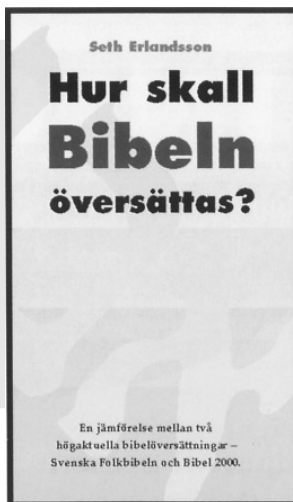
AS

Seth Erlandsson **HUR SKALL BIBELN ÖVERSÄTTAS?**

En jämförelse mellan två högaktuella bibelöversättningar – Svenska Folkbibeln (SFB) och Bibel 2000 (BK).

Pris kr 90.

**Beställs från
Biblicum, c/o Peterson, N Stationsg 29, 287 72 Traryd.
E-mail: carl.peterson@rixtele.com**

Biblicumkurser skapar entusiasm i Skandinavien och Balticum

Aleksei Matvejev bor i Narva, Estland, på gränsen till Ryssland. Han talar ryska och engelska. Han lärde känna Lutherska Bekännelsekyrkan via Internet genom WELS. Som förberedelse för sommarkursen läste Aleksei hela Konkordieboken i rysk översättning.

Karlis Buss är pastor i Lutherska Bekännelsekyrkan i Lettland. Han har varit pastor i många år, även så långt tillbaka som under kommunisttiden. Karlis talar inte svenska och mycket begränsad engelska. Han hade med sig sin 16-åriga dotter som översatte föredragen åt honom.

Jan-Erik Tiri bor i Oulu, Finland, nära polcirkeln. Han har skickligt försvarat den bibliska sanningen i fria konferenser och i diskussionsgrupper på Internet. Han är medlem i en liten husförsamling som står i gemenskap med Lutherska Bekännelsekyrkan i Finland. Jan-Erik har få möjligheter att träffa andra unga människor som delar hans tro.

Oskars Laugalis är lärare i Lettland. Han talar inte svenska och begränsad engelska. Oskars är ordförande i församlingen i Jelgava i den lettiska bekännelsekyrkan. Hans församling träffas i en byggnad som saknar centralvärme, rinnande vatten och toaletter. Ända tills församlingen fick en gåva från två LBK-församlingar förra hösten hade man inte heller elektricitet. Oskars pastor, Uldis Fandjevs, satt vid hans sida alla fyra kursveckorna och översatte föreläsningarna.

Aleksei, Karlis, Jan-Erik, Oskars och Uldis är fem av de tio studerande från andra länder än Sverige och Norge som deltog i Biblicums sommarkurser i år. Dessutom deltog nio personer från Sverige och Norge. Minst ett dussin tillfälliga besökare lyssnade på vissa av föreläsningarna.

Kurserna *Bibeltolkning* och *Apostlagärningarna* hölls av dr Glen Thompson från Martin Luther College i New Ulm, Minnesota, USA. Professor John Brug från Wisconsin Lutheran Seminary i Mequon, Wisconsin USA höll en tvåveckorskurs i *Teologi* – läran om vem Gud är.

Som förberedelse för Biblicums sommarkurser år 2001 har tolv personer från fyra olika länder bestämt sig för att läsa grekiska och även ta

andra kurser under de kommande nio månaderna. Slutmålet för dessa kurser är att de ska leda till en teologie kandidatexamen med inriktning på pastorstjänst. Kanske kommer Herren att välsigna våra ansträngningar och ge oss möjlighet att utbilda pastorer för tjänst i bekännelsekyrkorna i Skandinavien och Balticum.

Förutom denna pastorsutbildning kommer LBK och Biblicum att erbjuda en kortare utbildning i församlingstjänst. Den riktar sig till dem som vill följa en föreskriven kurs men inte önskar gå vidare och utbilda sig till pastor. Denna utbildning är öppen även för intresserade kvinnor.

Vi i LBK och Biblicum inbjuder alla intresserade att studera Bibeln tillsammans med oss. Eftersom våra studerande och lärare kommer från olika länder är större delen av kursmaterialet på engelska. Men översättningshjälp finns att tillgå och deltagarna kan göra sina arbeten och examinationer på sitt modersmål.

Ett fullständigt program är planerat för kommande läsår. Helgseminarier hålls i församlingarna på begäran. Det finns korrespondenskurser man kan läsa i egen takt och där man med jämna mellanrum skickar in eller mailar arbetsuppgifter till pastor Vogt för rättning. Helgseminarier och korrespondenskurser är tillsviðare gratis.

Planering för september 2000 t.o.m. augusti 2001

Höstterminen 2000

Helgseminarier:

- Den helige Ande och hans gåvor.
- De tre ekumeniska trosbekännelserna.

Korrespondenskurser:

- Bibelns värld (Bakgrund till Bibeln, geografi, samhälle, historia, traditioner)
- Nya testamentet – en översikt kurs
- Nybörjarkurs i grekiska

Vårterminen 2001

Helgseminarium:

- Luther och reformationen

Korrespondenskurser:

Avslutning på höstens kurser.

Kurs på Biblicum:

16-20 april: Gamla testamentet – en översiktskurs

Sommarkurser 2001

Kurser på Biblicum:

- 18-30 juni: Johannes evangelium på grekiska
Lärare: John Schmidt, Martin Luther College, New Ulm, Minnesota
- 2-7 juli: Uppsamlingsvecka (Seminarier och korrespondenskurser erbjuds efter behov och önskemål)
- 9-20 juli: Antropologi – läran om människan
Lärare: Forrest Bivens, Wisconsin Lutheran Seminary, Mequon, Wisconsin

För mer information och anmälan till kurserna, kontakta

Pastor John F. Vogt

Tel och fax: (46) 031-45 75 39

E-post: JohnVogt@swipnet.se

Välkomna till

BIBLICUMS HELGSEMINARIER

Öjebyn 14 okt 2000:

– De tre ekumeniska trosbekännelserna

Stockholm 28 okt 2000:

– Den helige Ande och hans gåvor

För mer information och anmälan, kontakta

Pastor John F Vogt, tel 013-45 74 39

E-post: JohnVogt@swipnet.se

NYHET!

PAUL E. EICKMANN

GUDS VÄLDIGA GÄRNINGAR

Handledning i kristen tro

Denna handledning riktar sig till vuxna som vill lära sig Bibelns huvudläror som de bekänns av den lutherska kyrkan. Syftet har varit att låta den heliga Skrift tala för sig själv.

De första elva kapitlen följer den bibliska historien, från världens skapelse till hur Gud församlar den kristna kyrkan.

Kapitel 12 t.o.m. 20 tar upp andra viktiga läror

Boken innehåller även tre nyttiga bilagor: 1) Några klipp ur kyrkans historia, 2) Luthers lilla katekes, 3) Kristna frågor.

Övertygelsen att Bibeln är Guds ofelbara ord genomsyrar bokens hela framställning av *Guds våldiga gärningar*.

Pris: 100 kr pr ex. –

75 kr pr ex. vid beställning av mer än tio ex.

Beställs från Biblicum, N Stationsg 29, S 287 72 Traryd.

Tel 0433-62580. E-mail: carl.peterson@rixtele.com

**Biblicums förlag, i samarbete med
Lutherska Bekännelsekyrkans litteraturkommitté**

GÅVOREDOVISNING

Stiftelsen Biblicum januari - juni 2000.

L. Larsson, Fotskäl 75 kr, J. Carlsen, Kristiansand 175, R. Lindmark, Vännäs 250, S. Brandal, Avaldsnes 200, (Till R Waljös minne från A.o G. Klang, Luleå 300, H. Djurberg, Solna 400, J. Söderström, Lempäälä 800 Fm), R. Honnér, Helsingborg 175, L. Hamberg, Uppsala 10, H. Josefsson, Ulricehamn 250, T. Welde, Håvik 700, R. Karlsson, V. Frölunda 75, B. Edvardsen, Stavanger 160, O. Österbacka, Vasa 120, R. Karlsson, V. Frölunda 80, A. Lindman, Göteborg 125, E. Larsson, Råneå 75, B.G. Wingård, Kil 35, S. Dergård, V. Frölunda 50, E. Olsson, Jörlunda 100, J. Carlsen, Kristiansand 325, L. Hamberg, Uppsala 10, J. Jakobsson, Torstlanda 300, B. Jones, Avesta 100, C. Olofsson, Bergsjö 125, Onämnd 118. Till Rut o Paul Waljös minne från fam Welde, Håvik 500.

Summa 5.633:– kr.

Gratispridning januari - juni 2000.

M. Andersson, Jonstorp 80, R. Lindmark, Vännäs 125, M. Krieger, USA 675, G. Åström, Uppsala 75, S. Brandal, Avaldsnes 175, M. Johansson, Ljung 25, H. Josefsson, Ulricehamn 250, M. Öhman, Visträsk 100, Onämnd Malmö 210, T. Welde, Håvik 185, S. Erlandsson, Norrköping 375, E. Bard, Broared 25, C. Olofsson, Bergsjö 80, A. Nysand, Esbo 60.

Summa 2.440:– kr.

Varmt tack för gåvorna.

Ni som ännu ej förnyat prenumerationen, glöm inte skriva avsändare och ev. adressändring.

**VAR MED I ARBETET
FÖR BIBELTROGEN UNDERVISNING!**

Välkommen med din gåva till Stiftelsen Biblicum
på postgiro 15 23 35-6 eller bankgiro 251-4701.

Ingemar Furberg

Bibelkritiken och kristologin

- Hur skall man ställa sig till de resultat som den historisk-kritiska bibelforskningen lägger fram?
- Hur skall det bli, när bibelkritiken kommer med resultat, som inte stämmer överens med tron?

I denna skrift visas hur ett antal nytestamentliga textställen med kristologiskt innehåll, har tolkats av den historisk-kritiska metodens företrädare. Det diskuteras huruvida dessa tolkningar är tillräckligt underbyggda och huruvida de har stöd i den vidare kontexten.

118 sid. – 85 kr.

Beställ från

Tidskriften Biblicum, N Stationsg 29, 287 72 Traryd.

Tel 0433-62580.

Adresser m.m.

STIFTELSEN BIBLICUM

Besöksadress:

Hantverkargatan 8B, Ljungby. Tel 0372/86303

Postadress:

Ordförande Alvar Svenson, Klasgatan 10, 340 14 Lagan.
Tel 0372/30857. E-mail: alvar.svenson@swipnet.se

* * *

STIFTELSEN och TIDSKRIFTEN BIBLICUM

Bankgiro 251-4701

Postgiro Sverige 15 23 35-6

Norge 0806 1919067

Leonia Finland 800054-1094992

Prenumeration, gåvor och bidrag emotses tacksamt på ovannämnda konton. På grund av höga portokostnader över landsgränser, ser vi helst att ni använder norskt postgiro i Norge och i Finland det finska. Tack!

Tidskriftens adressregister och ekonomi skötes av
Carl Peterson, N. Stationsg. 29, 287 72 Traryd.

Tel 0433/62580. E-mail carl.peterson@rixtele.com

* * *

Biblicums skrifter och kassetter kan beställas direkt på ovanstående adress.